

Nem hős, mától nem

1957-ben született Marosvásárhelyen. Költő, író, dramairó, dramaturg, a Kolozsvári Állami Magyar Színház művészeti vezetője, a Babeş-Bolyai Tudományegyetem és a Károli Gáspár Református Egyetem docense. Legutóbbi írását 2021. 1. számunkban közzeltük. — Részlet készülő könyvből.

111

apa-történet, gyertek, mondok nektek egy apa-történetet, szólít Anyánk, leheveredünk a szalmára Anyánk köré, elgyötört kicsi átlatok, én addig ügyetlenkedem és húzom az időt, amíg végre az ölében kötök ki, oldalvást helyezkedem el, hogy az arcát is lássam és az arcommal a melléhez simuljak, anyám magához szorít, puszit ad a homlokomra, és én boldog vagyok, szopós malac, mondják irigykedve a testvéreim, pedig nem szopok már, az anyatej ízét és illatát régen elfelejtettem, és nem szopom a hüvelykujjamat sem, csak éjszaka, vagy amikor elrejtőzhetem a barakkunk mögött elterülő, csattogó kukoricásban

112

nem anyám választott el magától, hanem a kommunisták választottak el tőle, nagy különbség, egészen pontosan a Crişana Tartományi Titkosszolgálat tisztjei, nekik köszönhető mondhatni, hogy egyik pillanatról a másikra elapadt anyám teje, mintha elzártak volna a testében egy csapot, pedig még hónapokig anyám tején kellett volna élnem, hogy épelméjű legyek, de hamar feladtam, nem tehettem mást, és feladtam az épelméjűséget, nagyon hamar ezt is, nem bírom például leállítani az agyamat, éjjel-nappal körbejárnak benne a szavak, föltorlódnak a tekervényekben, emiatt aztán keveset alszom, pedig aludni szeretek a legjobban, és Anyánk mellett, olyankor a barakk szalmáját is szeretem, Anyánk szépségéről zizegnek nekem egész éjszaka szebbnél szebb énekeket

113

nincs magyarázat arra, hova tűnhetett el az a nekem szánt, sok, finom tej anyám testében abban a villanásnyi időben, amikor Anyánk ordítani hallotta Apánkat, csak annyi tudható, hogy azonnal felismerte a hangot, és bár nem hallotta őt üvöltöni sohasem, mégis bizonyosra vette, hogy csak a férje összeszorult torkából törhet fel ez a gyötrelmes kiáltás

114

Anyánk nem a fülével, hanem az egész testével hallotta az idegen hangot, átjárta a sejtjeit Apánk kiszolgáltatottsága és rettenetes magánya, mintha életében először vetődött volna fel benne, hogy nincs Isten, vagy ha van, nem mindig létezik, azaz hogy Isten létezése legmélyén az istenhiány szivárványos térségei derengenek, Isten elhallgatott előle valamit, adta tudtul az ordítás, ami Anyánkat leginkább szerelmi együttléteik boldog zuhanáspillanataira emlékeztette, amikor elengedték magukat egymásban, abban bízva, hogy testük közös ragyogásából nem kell visszatérniök soha többé

115

az történt, hogy a Securitate beidézte kihallgatásra Apánkat, de nem a titkosszolgálat épületébe, hanem a „Trandafirul” fedőnevű konspirált lakásba, „Rózsa”, erre a névre keresztelték ezt a titkos apartmant, a hivatalos meghatározás szerint „fedés alatt működtetett bérlemény”, becézve „K-lakás”, Úramisten!, ez a sokat sejtető idézőjelekkel ellátott „Rózsa” fedőnév!, mintha bizony a tiltott szerelem titkos fészke lett volna, válogatott K-lányok színvonalas örömtanyája, és a nagy megvilágosodások és felismerések buja szentélye

116

megyek én is veled, mondta Anyánk, hogy képzeled?, próbálta leszerelni Apánk, egyszercsak nyomtalanul eltűnsz nekem, erősködött Anyánk, nem jössz vissza soha többé, halva talállak a Kölesérben, vagy felakasztnak a harangkötélre, mit tudom én, egy kondulás, ennyi marad belőled nekem, még szerencse, hogy nem vagyok szekustiszt, jobbnál jobb ötleteim vannak, hogyan lehetne eltenni láb alól a magadfajtákat, te istenverése te, mondta Anyánk, remélem is, hogy Isten verése vagyok, édesem, ez az egyedüli reményem, mondta Apánk nevetve, ne félj, egyetlen hajszálat sem tehetünk fehérré vagy feketévé, hát ez az, csattant fel Anyánk, éppen ezért megyek, emiatt az átkozott tehetetlenség miatt, de ezt az átkozott tehetetlenséget már nem neki mondta, hanem csak magának, mert eldőlt benne, hogy nem marad otthon, mindenképpen utánamegy, Apánk megcsókolta Anyánkat, szájon és hosszan, ahogyan a leginkább szerette, utána elköszönt tőlünk is, mint aki utoljára lát bennünket, mert mindig így köszönt el, mint aki utoljára lát bennünket

117

hova megy apa, kérdeztük?, behívták, kik?, hát ők, ugyanazok, ki az Isten tudja, kik ezek az ők, lehet, hogy még ők sem tudják, tegnap még a dalárda oszlopos tagjai, Kossuth Lajos azt üzenté, elfogyott a regimentje, meg mit tudom én, ma már teljhatalmú titkosszolgák, akik szerint Kossuth Lajos nem üzent semmit, másfelől meg valóban elfogyott az a bizonyos regiment, mind egy szálig, jobban tennénk hát, ha nem hátráltatnánk a kollektivizálást, az Isten se tud kiigazodni ezeken

118

Anyánk kölcsönvette Nényu óriási hárász kendőjét, magára kötötte az esedékes újszülöttet, aki én voltam, egy ideig az ablakból nézte, merre megy az Apánk, majd kilépett a házból és a nyomába szegődött, engem közben a szépségesen duzzadó mellére tett, nehogy felsírjak, egymás mögött mentek, mint két idegen, azaz velem együtt három, három idegen a nagyszalontai alkonyatban, de mégsem, egyedül én nem voltam idegen a háromból, ennek a férfinak

és ennek a nőnek a szerelméből lettem, ők pedig vészesen közel kerültek egymás elgondolhatatlan és végleges elvesztéséig, ami hamarosan be is következett, ha nem is ezen a napon, Apánk belépett a „Rózsa” fedőnevű K-lakás földszinti apartmanjába, Anyánk még látta, melyik lakás ajtaján csengetett be, látta, hogy ráesik az éles fény, amikor kinyitják előtte az ajtót, és látta, hogy belép és bezárul mögötte

119

egy ideig fel-alá sétált az utca túloldalán, megjátszotta, hogy engem levegőztet, majd leült a ház előtti padra, hogy eljátssza, eljött a szoptatás ideje, közben persze engem levegőztetett és engem szoptatott valóban, én voltam anyámnak a fedőszerve, én tartottam fenn neki, mondhatni, a törvényesség látszatát, pedig semmi törvénytelenséget nem tett, ha egyáltalán értelme van a törvényességet firtatni a törvénybe iktatott törvénytelenségek idején

120

az épület semmi életjelt nem mutatott, csak a K-lakásból szűrődött ki fény, Anyánk a mozdulatlan lombú sorfákat nézte az alkonyatban, talán vadgesztenye, gondolta, közben meg már jó ideje Apánk hangját hallotta, de nem hitt a fülének, azt hitte, csak a belsejében gomo-lyog ez az ismerős hang, nem is hallhatja senki, még én sem, csak ő, pedig bizony Apánk üvölt, sőt ordít, ő az, nem kétséges, hangja rö-helyesen elvékonyodik, árad belőle a megalázottság és a szégyen, Anyánk felpattan a padról, belép a bejárati ajtón és gondolkodás nélkül becsenget a K-lakás ajtaján

121

csend, zajok, mintha valaki kinézett volna a kémlelőn, aztán tanácstalan, fojtott szóváltások, majd sokáig semmi, Anyánk megint csengetett, most hosszabban, itt vagyok, pupákok, eszembe sincs elmenni, üzente a csengőhang, kisvártatva egy fiatal tiszt nyitott ajtót, a férjemért jöttem, mondta Anyánk köszönés nélkül, jöjjön be, mondta neki magyarul a tiszt, Anyánk belépett, jó estét, mondta, jöjjön beljebb, jöjjön csak, ne féljen, biztatta, engedje meg, hogy bemutatssam a kollegáimat, Paul Nicolae őrnagy, Barna Petru főhadnagy, én meg Usvat Florián hadnagy vagyok, hazudik, gondolja Anyánk, senkit nem úgy hívnak, ahogy hívnak, bár ez a Barna ismerős valahonnan, bárná, nocsak, így ejti ki a saját nevét, egy kicsit ügyetlenül, mint akit rajtakaptak, mindegy, na és ott van a férje, őt nem kell bemutatnom, ugye, vagy mégis?, nem, nem kell, vágott vissza Anyánk, pedig soha nem látta ilyen állapotban Apánkat

122

Apánk egy csinos tonettszéken ült, jobb lábán nem volt cipő, nadrágszára felhúzva térdig, nagylábujjából patakzott a vér, de csak a

körömházból, nézték egymást, nem mozdultak, Usvát hadnagy szólalt meg először, a férjéért jött, nem?, viheti, mondta, mára végeztünk, gyere, mondta Anyánk az Apánknak, segíték, fölhúzta a zokniját, feladta a cipőjét és elindultak kifelé a K-lakásból, viszontlátásra, köszönt Usvát, a többiek hallgattak, jó éjszakát, válaszolta ügyetlenül Anyánk, viszontlátásra, azt mondtam, mondta egy kicsit keményebben Usvát, viszontlátásra, válaszolta megtörtén Apánk

123

kiléptek az utcára, Apánk ügyetlenül sántított, támaszkodj rám, mondta neki Anyánk, de máris megbánta, Apánk inkább kézen fogta, ahogyan Anyánk a legjobban szerette, mióta együtt voltak, egymásba fonták az ujjukat és úgy mentek, ha teheték, mint két kamasz szerelmes, és most megteheték, az utca végén megálltak, Apánk lehúzta a cipőjét, hogy kiszabadítsa édeskrumpli nagyságúra dagadt lábujját, lehúzta vércsatakos zokniját, a körme alól még mindig lüktetve szivárgott a vér, Anyánk megtörölgette és a saját fehér zsebkendőjébe pólyálta, mikor elkészült, Apánk kilépett a másik cipőjéből is, lehúzta a zokniját, és mezitláb ment tovább, még mindig sántítva

124

melyik volt a háromból?, kérdezte Anyánk, amikor a Toldi utcáról a főútra tértek, a Csonkatorony felé, Barna Péter, válaszolta Apánk, nem Bárná?, kérdezte Anyánk, nem, dehog, én temettem el az anyját, az apja papíron most is presbiter, mondta Apánk, jóra való emberek, azok, tette hozzá Anyánk éllel, tisztára, a spiccvassal csinálta, folytatta Apánk, mint aki maga sem érti, mi történt vele, látszott, hogy nem először, állapította meg tárgyilagosan, amikor rálépett a körömre, az arca egészen közel került az enyéhez, mélyen a szemébe nézhettem, szép, hideg szemei vannak, túrte?, kérdezte Anyánk, egész jól, válaszolta Apánk, de aztán nevetgélve hátat fordított mégis, szerencséjére volt spiccvas a csizmája sarkán is, szerencséjére, tette hozzá Anyánk, vagy inkább szerencsénkre, mondta Apánk a gondolataiba mélyedve, talán, mondta még hosszú szünet után, ne haragudj, mondta Anyánk, ne haragudj, hogy, legalább hallottad, vágott a szavába Apánk, hallottam, mondta Anyánk, elég röhelyes lehetett, mondta Apánk, az volt, valóban, hagyta helyben Anyánk, nem vagyok hős, mondta Apánk, mától, egészítette ki Anyánk, mától nem, igen, ismerte el Apánk, ne is legyél, mondta Anyánk, erős légy, ne hős, az nem kell, nekem sem, vágta rá Apánk kisdíákosan, nem tudtam, hogy nem, én sem, mondta Anyánk, és végre félhetek is, folytatta Apánk a megkönnyebbülés valóságos érzésével, én is, én is, sóhajtott fel most Anyánk, félni fogok tőlük, ígérte meg Apánk Anyánknak, és félni fogok az árulástól, az árulástól azért jobban, tette hozzá Anyánk, attól jobban, mint tőlük, igen, attól jobban, mondta fel Apánk a tanulságot, akkor jó, zárta le Anyánk, akkor jó